

OSLOBAĐANJE VOJARNE "KALNIK" I SKLADIŠTA ORUŽJA I STRELJIVA U ŠIROKOM BREZJU

Mr. sc. ĐURO ŠKVORC
članak

Izvorni znanstveni

Original scientific paper

Varaždinska ulica 34 A
HR - 48260 Križevci

Primljeno/Received: 20.10.2007.
Prihvaćeno/ Accepted: 15.11.2007.

Križevci i okolica, imaju dugu vojnu tradiciju. Oslobođanje vojarne "Kalnik" u Križevcima, te skladišta oružja i streljiva u Širokom Brezju u rujnu 1991., među prvima u 32. varaždinskom korpusu, bilo je važno jer je iz Križevaca odaslano oružje i streljivo s kojim su oslobođane vojarne i skladišta na području navedenog korpusa, ali i naoružavale neke druge postrojbe i područja u Republici Hrvatskoj. U ovom se radu to pokušava prikazati na osnovi arhivske dokumentacije, sjećanja sudionika navedenih događanja i literature, sa željom da doprinos oslobođanju vojarne bude cijenjen onako kako mu po vrijednosti pripada.

Ključne riječi: Križevci, JNA, vojarina "Kalnik", skladište oružja i streljiva Široko Brezje, oslobođanje vojnih objekata, slanje oružja i streljiva

Uvod

Kao i druge gradove i krajeve Lijepe naše, Grad Križevce i njegovu okolicu nije zaobišlo predratno i ratno stanje koje je će kulminirati Domovinskim ratom. Iako križevačko područje nije bilo izravno zahvaćeno srpskom agresijom, ipak je, zbog određenih okolnosti, prije svega prisutnosti JNA u samom središtu grada i postojanja velikog skladišta oružja na rubu grada, bilo prisiljeno uključiti se i u obranu samoga grada.

Tadašnja vojnopolitička situacija na području Republike Hrvatske, sa svim svojim specifičnostima, odražavala se i na prostoru križevačkog kraja, osobito zbog prisutnosti ondašnje JNA.

Iako nas prvenstveno zanima oslobođanje vojarne "Kalnik" i skladišta Široko Brezje te njihov značaj i uloga kao vojne i logističke baze u kasnijoj fazi rata, ipak smatramo da treba reći nekoliko uvodnih napomena o dugoj vojnoj tradiciji Križevaca.

1. Križevci u vojnoj povijesti

Prvi spomen o gradu Križevcima potječe iz 1193. godine.¹ Od 12. stoljeća Križevci su središte Križevačke županije. Godine 1253., poveljom slavonskog bana Stjepana iz roda Gutkelda, dobiva status slobodnog grada, koju potvrđuje hrvatsko-ugarski kralj Bela IV. Arpadović, čime križevačko trgovište, tj. Gornji križevački grad ima i status kraljevskog grada. Pretpostavlja se da je već u 14. stoljeću Donji grad pretekao u razvoju Gornji grad. U jednoj ispravi iz 1382. spominje se sudac (villicus) i građani (cives) "veteris ville Criesiensis", što svjedoči da se uz castrum razvijalo gradsko naselje, tj. Donji križevački grad. Stoga su povlastice koje je Donjem gradu dodijelio Žigmund 1405. godine dale snažan poticaj njegovom razvoju. Nastali antagonizam između ovih dvaju naselja trajat će sve do sredine 18. stoljeća kada se spajaju u jedinstveno naselje.²

¹ CD, II, 1904., 265.; Vladimir Bedenko, Križevci - razvoj grada, Zagreb, 1975., str. 2.; Neven Budak: Društveni i privredni Razvoj Križevaca do sredine 19. stoljeća, u: Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci grad i okolica, Zagreb, 1993., str. 41.

² N. Budak, n. dj., str. 41. - 46.

Kako je od 1223. grad bio utvrđen, bio je utvrda (castrum) te je za obranu najvjerojatnije trebao vojsku, time ujedno započinje križevačka vojna povijest.³

Prodori Osmanlija u 15. st. u Ugarsko-hrvatsku državu potaknuli su kralja Žigmunda (Sigismunda) 1435. godine na osnivanje obrambene linije koja se smatra začetkom Vojne krajine. Dvije godine kasnije, zahvaljujući tom Sigismundovom naumu, Hrvatski sabor donosi odluku da se obnove mnoge utvrde, među njima i križevačka. Osmanlije se zalijeću u križevački kraj od 1475. Godine 1538. u Križevcima je osnovana kapetanija.⁴ Sama snaga pripadnika kapetanije nije bila dostatna spriječiti Osmanlije da sljedeće godine zapale grad. Od tada susrećemo u gradu plaćenike, prvo Španjolce (1538.), a kasnije Nijemce (1553. oko 400). Od osnivanja Čazmanskog sandžaka 1552., granica je istočno od grada bila udaljena samo desetak kilometara.⁵ Zapovjednik Slavonske krajine Johan Sigismund Herberstein od 1596. naseljava vlaško stanovništvo u područje granice sa zadaćom čuvanja granice od Osmanlija. Djelovanjem srpske pravoslavne crkve ovo će stanovništvo sačuvati pravoslavnu vjeru do današnjih dana i etnički pripasti srpskom narodu. S Turcima će austrijska vlast ratovati još 300 godina, no Križevci nisu nikada bili pod njihovom okupacijom. U 18. stoljeću pripadnici vojske u Križevcima doživjet će dvije reorganizacije. Reformom 1732. godine na području bivšeg Varaždinskog generalata osnovane su 4 natkapetanije. Godine 1746., reorganizacijom vojske, u Križevcima je sjedište Križevačke pukovnije, jedne od 11 u Vojnoj krajini. Nakon ponovnog uspostavljanja velike Križevačke županije, stožer Pukovnije prelazi 1757. iz Križevaca u Bjelovar. Nakon razvojačenja Vojne krajine 1871. Križevačka pukovnija je sjedinjena s Varaždinsko-đurđevačkom i nosi oznaku 16. varaždinsko-križevačke, ili najčešće, Varaždinske pukovnije sa sjedištem u Bjelovaru. U 1. svjetskom ratu 16. pukovnija je u sastavu 42. domobranske

hrvatske divizije XIII. korpusa. Šesnaesta pukovnija ratovala je u Srbiji, ruskoj fronti (Galicija) i Soči. Između 1. i 2. svjetskog rata u Križevcima nije bilo vojske. U vrijeme 2. svjetskog rata u Križevcima su bili stacionirani domobrani, ustaše i Nijemci. Jedno kraće vrijeme tijekom 1945. godine u Križevcima nije bilo vojske. Dolaskom partizana u Križevce 1945., ovdje će biti stacionirana jugoslavenska vojska (JNA) do 17. rujna 1991. godine.⁶

2. Oslobođenje vojnih objekata u Križevcima

2.1. Događanja do oslobađanja vojnih objekata

Da bismo mogli govoriti o radnjama vezanim uz oslobađanje vojnih objekata kao i samom činu oslobađenja, moramo se vratiti u početke formiranja nove demokratske vlasti u Križevcima. Nakon provedenih prvih višestranačkih izbora u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj u travnju 1990. godine, u Križevcima je pobijedila Hrvatska demokratska zajednica.⁷

Osjećajući da je izborom HDZ u Republici Hrvatskoj hrvatski puk dao legitimitet novoj vlasti da stvori neovisnu i suverenu hrvatsku državu, JNA je odlučila da pod svaku cijenu to spriječi. Prije formiranja nove vlasti oduzela je do 22. svibnja 1990. oružje Teritorijalne obrane Republike Hrvatske i pohranila ga u svoja skladišta.⁸ U Križevcima je formacijsko naoružanje postrojbi TO Križevci premješteno u kompleks vojnog skladišta križevačkoga garnizona u Širokom Brezju.⁹ Uz oružje TO Križevci¹⁰ povučeno je i

6 Rade Milosavljević, n. dj., str.12. - 67.

7 Hrvatska demokratska zajednica je u novoformiranoj križevačkoj Općinskoj skupštini imala 47 odborničkih mjesta (62,66%) od mogućih 75. U Vijeću udruženog rada 6 odbornika (24%), Vijeću mjesnih zajednica 22 odbornika (88%), Društveno političkom vijeću 19 odbornika (76%). (preuzeto iz Zapisnika o radu križevačke Općinske izborne komisije od 24. travnja 1990.)

8 VRH : Komanda 5. VO, Str. pov. Br.9/75 - 180 od 22.05. 1990., **Kabinet načelnika GS OS SFRJ, Izvještaj o realizaciji zadataka vezanih za preuzimanje naoružanja i municije TO.**

9 Vojno skladište nalazilo se u šumi Široko Brezje istočno od grada Križevaca, uz cestovnu i željezničku prometnicu koja vodi iz Križevaca za Koprivnicu.

10 Vrsta i količina naoružanja u TO Križevci vidljiva je iz obrazaca 1A, 1B, 1C, 2A, 2B, 2C i dokumenta Štaba TO Križevci broj 24/1990. Tako je TO Križevci imao 1798 pušaka, 151 puškostrojnicu, 144 pištolja, 196 automata, 36 ručnih bacača, 4 minobacača 60 mm, 6 minobacača 82 mm.

3 Rade Milosavljević, Križevci na vojnoj krajini, Križevci, 1988., str.8.

4 Osnovane su iste godine kapetanije u Koprivnici i Ivanić-Gradu.

5 Crta granice protezala se smjerom Ivanić-Grad - Križ - Vrbovec - Gradec - Vojakovac - Koprivnica - Đurđevac

oružje štabova TO iz Vrbovca, Novog Marofa, Varaždina, Zlatar Bistrice i Koprivnice.¹¹

Poučeno primjerom oduzimanja naoružanja TO Križevci, križevačko čelništvo bilo je svjesno da je potrebno raditi na pripremama za obranu Križevaca i Hrvatske. Tako je na trećoj sjednici Skupštine općine Križevci 21. lipnja 1990. done-seno rješenje o imenovanju Savjeta za narodnu obranu¹² i Predsjedništva Skupštine općine Križevci za vrijeme ratnog stanja ili neposredne opasnosti.¹³ Kako su u Policijskoj postaji u Križevcima sve važnije funkcije bile u rukama srpskih djelatnika,¹⁴ a policija se jedino mogla suprotstavi budućem protivniku, važno je bilo promijeniti načelnika, što je izvršeno 26. lipnja 1990. Na mjesto načelnika postavljen je Božidar Štubelj, koji je formirao novi rukovodeći sastav, a dotadašnji načelnik Nedeljko Raković je umirovljen. Promijenjen je i komandant TO Križevci.¹⁵ Od ostalih obrambenih djelatnosti treba spomenuti za 1990. godinu osnivanje dragovoljnih jedinica Civilne zaštite u rujnu 1990.¹⁶

Prva polovica i prvo tromjesečje 1991. obilovalo je nizom radnji vezanim uz obrambene pripreme. Dana 21. siječnja aktiviran je pričuvni sastav policije.¹⁷ Dva dana kasnije u Policijskoj postaji Križevci provedeno je potpisivanje redovnog sastava policije lojalnosti novoj vlasti.¹⁸ Na 10. sjednici Skupštine općine 7. veljače podneseni su godišnji izvještaji Općinskog štaba civilne zaštite, Općinskog štaba teritorijalne obrane i Savjeta za narodnu obranu. Na 28. sjednici Izvršnog vijeća Općine Križevci, 7. ožujka 1991. godine, donesena je odluka o imenovanju komandanta, načelnika i članova Općinskog štaba civilne zaštite. Dana 19. ožujka održana je sjednica predsjednika Savjeta mjesnih zajednica općine Križevci, na kojoj je izvršena analiza rada Centra za praćenje i obavješćivanje kao i povezanosti informacija mjesnih zajednica s Centrom, date su informacije o protupožarnoj zaštiti, te doneseni zaključci da će Centar za obavješćivanje raditi 24 sata, s tim da će u vremenu od 8 do 16 sati dežurati radnici Sekretarijata narodne obrane.¹⁹ Zbog pogoršanja sigurnosne situacije u Pakracu, iz Križevaca su 27. ožujka upućeni policajci u ispomoć kolegama u Pakracu. Solidarizirajući se s uhićenim Virovitičanima²⁰ građani grada Križevaca organizirali su miran prosvjed 13. travnja 1991. u kojem su tražili njihovo oslobađanje. U svrhu zaštite najvažnijih objekata u gradu, sredinom travnja 1991. osnovane su pod okriljem Policijske postaje u Križevcima tajne grupe koje nisu imale potrebe odmah djelovati.²¹ U svibnju su policajci iz Policijske postaje u Križevcima upućeni u Vinicu (kraj Varaždina) na daljnje obučavanje za specijalne namjene, a također je mobiliziran aktivni i pričuvni sastav policije.²² U Policijskoj postaji pohranjena je Kartoteka

11 Da je objašnjenje JNA za oduzimanje oružja i streljiva TO Hrvatske za njihov "sigurni smještaj i čuvanje" bilo smiješno, vidljivo je i na križevačkom primjeru. Tako je Štab TO Križevci zatražio u prosincu mjesecu 1990. povrat naoružanja. Iz Štaba TO operativne zone Bjelovar odgovoreno je da postojeće skladište u okviru vojnog kompleksa u potpunosti odgovara kriterijima koji su predviđeni uputama o oružanim snagama. u : dokument, Broj: 141-2/90; Klasa: 054 - 02 - 90 - 01/01; Ur broj: 2141 - 04 - 2 - 90 - 2

12 U Savjet za narodnu obranu imenovani su sljedeći članovi: za predsjednika Stjepan Palijan (predsjednik Skupštine općine Križevci), za sekretara za narodnu obranu Željko Perharić, za članove Franjo Čatarić, Branko Vlahinja, Ivan Horvat, Zdravko Kliček, Ivan Miklečić, Ivan Horvat, Stjepan Tuk, Tomislav Frtalić, Željko Topolovec i Vinko Subotičanec; u : SO Križevci, Klasa : 121 - 01/90 - 06/06.; Ur. broj : 2141 - 01/90 - 2.

13 U Predsjedništvo Skupštine općine Križevci za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti imenovani su: za predsjednika Stjepan Palijan, za članove Vlado Terešek, Dragutin Orak, Franjo Jelušić, Roko Bašić, Vjekoslav Škrlec, Dragutin Posavec, Đuro Budojević, Marijan Lihter; u : SO Križevci, Klasa:121 - 01/ 90 - 06/06.; Ur. broj: 2141 - 01/ 90 - 16.

14 U policijskoj postaji Križevci u ljeto 1990. bila su 73 zaposlena. Nacionalna struktura bila je sljedeća: 56 Hrvata (na nižim radnim mjestima), 11 Srba (rukovodeća mjesta), 3 Jugoslavena, 1 Makedonac, 1 Crnogorac i 1 neopredijeljen. Sve podatke vezane uz rad Policijske postaje u Križevcima dobio sam od gospodina Božidara Štubelja, tadašnjeg zapovjednika Policijske postaje u Križevcima. Ne posjedujem originalne dokumente već izvješće što ga potpisuje Božidar Štubelj (napravljeno za Raščlambu borbenih djelovanja za 1991. godinu na području općine Križevci). Daljnji opis sudjelovanja policajaca iz Policijske postaje Križevci u oslobađanju vojnih objekata temeljit ću na ovom izvješću.

15 Skupština općine Križevci je 28. prosinca razriješila s dužnosti komandanta TO Križevci Tomislava Frtalića, a na njegovo mjesto imenovala Vladu Kolića, koji je na dužnost stupio 1. veljače 1991. u: SO Križevci, Klasa: 021 - 01/90 - 06/12; Ur. broj: 2141 - 01 - 90 - 2.

16 Najman - Dujčić - Posilović, Blokade i osvajanje vojnih objekata JNA u Hrvatskoj, Zagreb, 2004., str. 86.

17 Od 107 pozvanih pričuvnih policajaca odazvalo se 99.

18 Od 87 zaposlenih 18-tero nije potpisalo izjavu lojalnosti.

19 Zapisnik od 19. veljače 1991.

20 Od strane JNA bili su uhićeni Virovitičani: Đuro Dečak, Vinko Belobrč i Antun Habijanec.

21 Osnovano je 5 grupa. Grupe su trebale djelovati s punktova u Gundulićevoj ulici (3., 4. i 5.grupa) i Svetokriškoj ulici (1. i 2. grupa). Pričuvne lokacije bile su : a) sajmište kod križevačkog Željezničkog kolodvora, b) kod Omladinskog doma u središtu grada, c) kod mostića u Gundulićevoj ulici. Grupe su bile povezane s načelnikom Policijske postaje radiovezom, a šifra za početak akcije bio bi kratki poziv "Valter".

22 U aktivni sastav mobilizirana su 152 pripadnika (4. svibnja 1991.), u pričuvni 520 pripadnika (13. svibnja 1991.)

vojnih obveznika.²³ Aktivni i pričuvni sastav intenzivno je obučavan.²⁴ Dio pričuvnog sastava policije uključio se 26. lipnja 1991. dragovoljno u Zbor narodne garde. Tijekom lipnja u štabu TO Križevci započela su stalna dežurstva,²⁵ kao i u mjesnim zajednicama.²⁶ Policijska postaja Križevci od 1. srpnja 1991. osiguravala je TV toranj na Kalniku. U prvim danima srpnja djelatnici Policijske postaje Križevci obilazili su sela istočnog dijela općine (Povelić, Cepidlak) radi utvrđivanja mjesta gdje bi se mogle postaviti prepreke. Kako je postojala realna mogućnost da zgrada Policijske postaje Križevci bude razrušena, osnovane su ispostave u Sv. Petru Orehovcu 15. srpnja i u Sv. Ivanu Žabnu 6. kolovoza 1991. godine. Tijekom čitavog kolovoza križevački policajci odlazili su na ispomoć kolegama u policijskim postajama u kriznim područjima Banovine i zapadne Slavonije, a policijske ophodnje pratile su i kretanje ljudi i vozila koja su ulazila i izlazila iz vojarne "Kalnik". Kako je za opremanje pričuvnog sastava policajaca nedostajalo oružja, održan je sastanak s križevačkim lovcima (20. kolovoza) koji su pristali da ga predaju za navedene potrebe.

Veliku ulogu u obrambenim pripremama imao je, pored policijske postaje, i štab TO Križevci. Aktivnosti su se povećavale tijekom srpnja. Formiran je Centar za informiranje i dežurstvo u štabu TO Križevci,²⁷ uvedena su dežurstva u mjesnim zajednicama na području tadašnje općine Križevci, te pismeno obavještanje mjesnih zajednica o načinu i obimu dežurstava. U obrambene pripreme štab TO uključio je diver-

zantski i protudiverzantski vod.²⁸ Štab je pokrenuo nabavku i izradu sredstava za zaprečivanje.²⁹ Dana 15. srpnja dovezeno je 15 tetraedara iz Donjare (mjesto na magistralnoj cesti između Križevaca i Koprivnice) u Ulicu Nikole Tesle u Križevcima s ciljem zaprečivanja magistralne ceste Zagreb - Križevci kod mosta na potoku Koruška. Nakon prosvjeda komandanta kasarne "Kalnik" tetraedri su sklonjeni u Cubinec (prigradsko križevačko naselje).³⁰ Najvažnija aktivnost štaba TO Križevci bila je izrada i nabava oružja i streljiva.³¹ Štab TO bio je i nositelj izrade odora za ZNG,³² te je tijekom kolovoza uspostavio suradnju s 2. gardijskom brigadom (u formiranju) i Ministarstvom obrane Republike Hrvatske.³³

23 Zbog bojazni da vojna policija JNA otuđi iz ureda križevačkog Sekretarijata za narodnu obranu Kartoteku s popisom vojnih obveznika, načelnik Sekretarijata za narodnu obranu predao ju je na čuvanje u Policijsku postaju Križevci, koja se u tom trenutku jedina mogla oduprijeti takvom pokušaju.

24 Dana 25. svibnja započela je obuka pješakim naoružanjem za 1. satniju (četu), 8. lipnja za 2., 15. lipnja za 3., a 29. za ostale dvije. Obuku su provodili djelatnici iz Policijske postaje Križevci, i to Danijel Petek, Branko Pleša, Ivan Crnković, Darko Ciglar i Gojko Ušćebka. Policijska postaja Križevci je u tom trenutku imala u svom sastavu 547 policajaca. S pričuvnim odjeljenjima obuka je provedena: 16. lipnja u Sv. Ivanu Žabnu i 22. lipnja u Orehovcu i Gornjoj Rijeci.

25 Dežurstva u štabu TO Križevci započela su 3. lipnja 1991.

26 Dežurstva pripadnika Narodne zaštite započela su nakon sastanka na kojem su sudjelovali predsjednik Skupštine općine Križevci Stjepan Palijan, predsjednica Izvršnog vijeća općine Križevci Ivana Sućec-Trakoštanec, sekretar Ureda za narodnu obranu Križevci Željko Perharić i komandant TO Križevci Vladimir Kolić.

27 Informiranje i dežurstvo u štabu TO Križevci obavljao je vod veze štaba TO Križevci i vod veze DPZ Križevci.

28 Zadaća vodova je bila stražarska služba na području grada Križevaca te organiziranje ophodnji.

29 Za potrebe zaprečivanja izrađivani su čelični jezevi u tvornici "Čelik", betonski tetraedri u poduzeću "Radnik", drveni trupci u Šumariji Križevci. Popisana su sva teretna vozila i građevinski strojevi s područja općine Križevci. Izrađen je plan zaprečivanja koji se odnosio na glavne prometnice kao i one koje su bile neposredno povezane s vojnim objektima. Zatražene su mine od ZNG-a iz Zagreba.

30 "Napadi na vojne jedinice i garnizone u Hrvatskoj otpočeli su krajem ljeta 1991. godine, iako su provokacije s postavljanjem barikada i prepreka oko kasarni u Virovitici, Križevcima, Bjelovaru i drugim mjestima, kao i druge pojedinačne provokacije počele već krajem jula"; Veljko Kadjević, *Moje viđenje raspada, Beograd, 1993.*, str. 129.

31 Izrada oružja započela je početkom kolovoza u privatnom poduzeću Strojoplastika (udaljeno oko 200-tinjak metara od kasarne "Kalnik"), vlasnika Darka Konfca. Pravile su se ručne bombe, takozvane "virovitičanke". Tijela bombi lijevana su u tvornici "Tomo Vinković" u Bjelovaru, a eksploziv amonal i detonatorske kapsule br. 8. te sporogoreći štapini nabavljeni su u kamenolomu građevinskoga poduzeća "Radnik" u Vojnovcu (selo ispod gore Kalnik). Napravljeno je 17.000 komada. Izrađen je i nastavak za cijevi pušaka koji je služio za izbacivanje ručnih bombi. Napravljeno je 250 komada, a korišteni su na pakračkoj i petrinjskoj bojišnici. Osposobljeno je i staro oružje iz Križevačkog muzeja i to 5 pušaka M-24 i strojica Bren iz 1937. godine. U strojobravarскоj radionici vlasnika Josipa Antolića smještenoj u Tomislavovoj ulici u Križevcima patentiran je i napravljen lanser za izbacivanje protugradnih raketa. Upotrijebljen je na bojišnicama Banovine i Posavine. Preko osiguravajućeg društva Croatia Križevci, štab TO Križevci osigurao je kredit kojim je kupljeno naoružanje i streljivo. Dio novca za kupovinu oružja prikupili su i građani grada Križevaca. Kupljeno je (12. rujna) 120 poluautomatskih pušaka po 1200 DEM i 45 000 komada streljiva po 1 DEM. Ovime je bila naoružana prva postrojba 3/117 i dio pričuvnog sastava Policijske postaje Križevci.

32 Kape, oblikom i obilježjima Hrvatske vojske, sašivene su 6. srpnja u radionici Mate Posavca od maskirnih šatorskih krila vojnih obveznika koji su bili raspoređeni u TO Križevci. Potkraj srpnja u Antolkovićevoj radionici šivaju se odore za ZNG. Platno za odore nabavljeno je iz "Patrije" Karlovac i "Regeneracije" Zabok. Sašiveno je 150 odora.

33 Suradnja s 2. gardijskom brigadom bila je vezana uz ustrojavanje križevačkih postrojbi, osiguranje vojnih odora, priprema u zaprečivanju, a s Ministarstvom obrane za ustrojavanje postrojba ZNG Križevci. Na sastanku u Koprivnici između predstavnika MO RH i predstavnika TO Križevci i Koprivnice dogovorene su radnje vezane uz razvoj 117. brigade. Zapovjedništvo brigade činilo bi 7 profesionalnih časnika, četiri časnika bila bi iz Koprivnice, a 3 iz Križevaca. Sastojala bi se od: zapovjedništva, pristožernih postrojbi (pristapskih), 3 pješake bojne (bataljuna), oklopne bojne (bataljuna) i inženjerijske satnije. Zapovjedništvo, pristožerne postrojbe, inženjerijske satnije i

2.2. Oslobođanje vojnih objekata u Križevcima

Sve radnje koje su bile poduzete od strane čelnništva Općine, policije, TO, Narodne zaštite i ostalih struktura vezanih uz obranu od preuzimanja vlasti 1990., doživjele su svoj vrhunac u rujanskim danima 1991. godine, prilikom oslobađanja vojnih objekata na teritoriju tadašnje Općine Križevci. U Križevcima su bili smješteni sljedeći vojni objekti JNA: garnizonska vojarna (kasarna) "Kalnik", Dom JNA Križevci, skladište oružja i streljiva u šumi Široko Brezje, garnizonska vojna ekonomija Čret, Kalvarija - izmještajno zapovjedno (komandno) mjesto.³⁴

Sama akcija oslobađanja započela je s potpunom blokadom vojnih objekata (osim Kalvarije) 14. rujna 1991. godine.³⁵

Naše snage koje su sudjelovale u oslobađanju činile su sljedeće formacije:

- a) 1. satnija (četa) ZNG iz Križevaca (116 pripadnika),³⁶
- b) policija iz 3. policijske postaje Križevci (109 pripadnika)³⁷
- c) Samostalni vod ZNG-a Nova Kapela (37 pripadnika),³⁸
- d) Izvidničko diverzantski vod iz Siska (13 pripadnika),³⁹
- e) pripadnici odreda Narodne zaštite iz Križevaca (158 pripadnika).⁴⁰

Ukupno: 433 pripadnika.

Prve bojne bili bi locirani u Koprivnici. Druga bojna kontrolirala bi komunikaciju podravske magistrale od Koprivnice do područja djelovanja 127. brigade iz Virovitice. Treća križevačka bojna kontrolirala bi područje između Lepavine i Vrbovca. Brigada u ovakvom obliku nije saživjela.

34 Navedeni objekt nalazio se istočno od grada u šumi prema selu Đurđić. Koristio se po potrebi. Bio je zaključan i nije bio osiguravan stražom, niti nekom drugom vrstom osiguranja, i kao takav, nije opsjedan od naših snaga tijekom blokade.

35 Blokada križevačkih vojnih objekata kao i ostalih vojnih objekata širom Lijepe naše započela je na temelju odluke Kriznog štaba Republike Hrvatske, na prijedlog predsjednika hrvatske Vlade i republičkog KŠ-a Franje Gregurića. Odluku je podržao dr. Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske i naredio blokadu vojnih objekata JNA 12/13. rujna 1991. godine.

36 Pripadnici 1. satnije (čete) ZNG-a bili su mobilizirani 9. rujna 1991. godine.

37 Policija se sastojala od djelatnog i pričuvnog sastava.

38 Samostalnim vodom ZGA- iz Nove Kapele (selo u vrbovečkoj općini) zapovijedao je Tomislav Jurić.

39 Zapovjednik IDV-a iz Siska bio je Božo Drmić.

40 Pripadnici Narodne zaštite bili su organizirani u četiri gradska voda. Zapovjednik 1. voda bio je Karlo Florenino, 2. voda Darko Konfic, 3. voda Marijan Varjačić i četvrtog voda Janko Bingula.

Protivničke snage JNA :

- a) garnizonska vojarna (kasarna) "Kalnik" (78 pripadnika),⁴¹
- b) Dom JNA Križevci (10 pripadnika),⁴²

41 Križevački garnizon s 411. mpoap. JNA i drugim manjim vojnim postrojbama od 1988. godine ulazi u sastav 32. mehaniziranog korpusa Kopnene vojske JNA kojemu je sjedište u Varaždinu i Pete vojne oblasti ili Sjeverozapadnog vojišta JNA sa sjedištem u Zagrebu. U ljeto 1991. godine u sklopu vojarne "Kalnik" (smještena je u južnom dijelu Križevaca) bile su locirane sljedeće postrojbe :

a) 411. mješoviti protuoklopni puk JNA "R" ili pričuvnog sastava. U miru sačinjavalo ga je oko 120 časnika, dočasnika i vojnika. U ratnoj formaciji trebao je narasti do 1100 pripadnika. Pripadnici bi se popunjavali mobilizacijom a bili bi iz križevačkog kraja. Zapovjednik 411. mpoap./garnizona JNA bio je potpukovnik Jovo Radosavljević. Funkciju zamjenika i načelnika pukovskog stožera obnašao je potpukovnik Željko Topolovec (jedini časnik Hrvat u puku; prešao na hrvatsku stranu i odigrao ključnu ulogu u oslobađanju skladišta oružja, streljiva i opreme u šumi Široko Brezje). Ostali značajniji časnici iz pukovskog Zapovjedništva bili su: potpukovnik Vladimir Urban, pomoćnik zapovjednika za pozadinu, kapetan Miodrag Dedeić, načelnik tehničke struke (prešao u srpnju na hrvatsku stranu), kapetan Nikola Mirić, načelnik personalne službe, kapetan Branko Gagić, načelnik za operativne poslove, poručnik Branislav Janković, načelnik sigurnosti. Ostali važniji časnici bili su: major Dragan Trbojević, kapetan Siniša Božilović i kapetan Jeremija Pećinar. Prema formaciji 411. mpoap JNA sadržavao je: Zapovjedništvo, pristožerne postrojbe (Zapovjedništvo stana i odjeljenje veze), dva mješovita protuoklopna artiljerijska divizionja (divizion) ili 1. i 2. mpoad (svaki divizion imao je dvije bitnice (baterije) ili 1. i 2. bitnicu protuoklopnih topova T- 12 kalibra 100 mm i jednu bitnicu raketnih protuoklopnih sustava - lansera tipa POLO 9P-122; bitnice su naoružane sa po šest topova/lansera ili 12 topova T-12 i 6 POLO sustava po svakom mpoad; sveukupno 36 topova i PO lansera u dva divizionja), lake bitnice PZO (osam oruđa PZO kalibra 20/3 mm ili tzv. trocijevaca na borbenim oklopnim vozilima) i četiri raketna sustava PZO Strijela S -2; sveukupno 12 oruđa PZO), inženjerijskog voda, pozadinske satnije (intendantska, sanitetska, i postrojbe tehničkog održavanja i tehničkog snabdjevanja),

b) 73. mješoviti "R" protuoklopni artiljerijski divizion JNA iz sastava pričuvne 73. motorizirane brigade JNA armijskog garnizona u Koprivnici. Početkom 1988. borbeno tehnika 73. mpoad premještena je iz Koprivnice u križevački garnizon,

c) 288. haubički artiljerijski divizion JNA "B" klasifikacije iz sastava 288. mješovite protuoklopne artiljerijske brigade JNA armijskog garnizona u Virovitici. Prema formaciji 288. had. činile su sljedeće postrojbe: Zapovjedništvo, pristožerne postrojbe (Zapovjedništvo stana i izvidničke, logističke i jedinice veze), tri haubičke baterije i pozadinski vod. Baterije su bile oboružane sa 18 top-haubica tipa D-30-J kalibra 122 mm. U obuci su koristili 12 brdskih topova tipa M.48-B-1 kalibra 76 mm. Zapovjednik 288. had bio je major Miodrag Radenković, a njegov zamjenik kapetan Milan Jurić,

d) 5. partizanska brigada JNA "R" sastava. Potpukovnik Dragan Žikić bio je zapovjednik brigade, a njegov zamjenik major Miodrag Jovanović. Četiri djelatne osobe činile su Zapovjedništvo i bili su ujedno grupa za razvoj brigade. Najman - Dujčić- Posilović, Blokade i osvajanja vojarni i vojnih objekata JNA u Hrvatskoj, Zagreb, 1994., str. 84. - 85.

42 Uz vojarnu "Kalnik" bio je smješten garnizonski Dom JNA. Osiguravalo ga je desetak vojnika JNA. Najman - Dujčić - Posilović, Blokade i osvajanja vojarni i vojnih objekata JNA u Hrvatskoj, Zagreb, 1994., str. 85. - 86.

- c) skladište oružja i streljiva u šumi Široko Brezje (21 pripadnik),⁴³
- d) garnizonska vojna ekonomija Čret (7 pripadnika).⁴⁴

Ukupno: 116 pripadnika.

Naoružanje

- a) naše snage - 120 poluautomatskih pušaka, 1 puškostrojica "Bren", 3 puške M48 s tromblonskim nastavkom, 8 kumulativnih tromblonskih mina, 120 pištolja, 100 komada lovačkog oružja;
- b) protivničke snage - 24 topa T-12 od 100 mm, 18 haubica D-30 od 122 mm, 9 topova B-1 od 76 mm, 6 minobacača od 122 mm, 12 samohodnih oruđa od 90 mm, 6 borbenih oklopnih vozila M-83, 12 protuoklopnih lansirnih sustava POLO 9P-122, 6 ZIS topova od 76 mm, osobno naoružanje vojnika, časnika i dočasnika (automatske puške i pištolji).

Vojarna "Kalnik"

Blokada vojarne provedena je materijalnim sredstvima i ljudstvom. Materijalna sredstva postavljena su na mjestima gdje je bio moguć izlaz s oklopnim sredstvima iz vojarne. To je bilo moguće na dva mjesta: kod crkvice Sv. Florijana (postavljeni željezni križevi i protutenkovske mine) i na jugozapadnoj strani (dvadeset plinskih boca propan - butan pripremljenih za djelovanje s električnim upaljačem).

Ljudstvo je bilo raspoređeno u dvokružnoj opsadnoj liniji. U prvoj liniji bili su pripadnici ZNG-a i MUP-a, a u drugoj pripadnici Narodne zaštite.

⁴³ U šumi Široko Brezje istočno od Križevaca bilo je smješteno garnizonsko vojno skladište Široko Brezje. U hangarima skladišta bile su pohranjene veće količine streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava 411.mpoap., streljivo za drugi i treći borbeni komplet koprivničke 73. mtbr. JNA i kompletno naoružanje, streljivo i vojna oprema sastava TO općina Križevci i Zlatar Bistrica. Najman - Dujjić - Posilović, Blokade i osvajanja vojarni i vojnih objekata JNA u Hrvatskoj, Zagreb, 1994., str. 85.

⁴⁴ Južno od Križevaca uz željezničku prugu Koprivnica - Zagreb bila je smještena vojna ekonomija Čret. Zadaća ekonomije bila je da proizvodi namirnice koje je koristio Garnizon. U osiguranju ekonomije sudjelovala je straža od desetak vojnika i časnika. Navedena ekonomija nije predstavljala prijetnju za hrvatske snage. Najman - Dujjić - Posilović, Blokade i osvajanja vojarni i vojnih objekata JNA u Hrvatskoj, Zagreb, 1994., str. 86.

Raspored i zadaće

- a) prva linija - raspoređena na punktovima kod Elektre i Pošte, sa zadatkom sprečavanja izlaska i ulaska u vojarnu,
- b) druga linija - držala je položaje s južne i zapadne strane s ciljem zatvaranja kruga vojarne kako niti jedan pripadnik JNA ne bi napustio neopaženo vojarnu, čuvanja leđa pripadnicima 1. linije, sprečavanja pomoći opkoljenima od strane pripadnika JNA iz vojarni u Koprivnici, Bjelovaru i Dugom Selu, sprečavanja kretanja sporednim ulicama, čuvanja minskih polja. ZNG i policija.

Osim navedenog, kontrolirali su sljedeće punktove:

- a) Koprivnička ulica (blizu ulaska u šumu Široko Brezje),
- b) Bjelovarska cesta (ispod križevačkog Željezničkog kolodvora),
- c) selo Carevdar (kod škole) i Sv. Ivan Žabno (kod gostionice "Ružić").⁴⁵

U mjesnim zajednicama u pripravnost su stavljeni odredi Narodne zaštite sa zadaćom zaprečivanja komunikacija u slučaju potrebe.⁴⁶

U oslobađanju vojarne sudjelovalo je i 20-tak pripadnika samostalnog voda ZNG-a iz Vrbovca raspoređenih južno od vojarne (s pripadnicima odreda Narodne zaštite).

Neposredno u samoj blokadi vojarne sudjelovalo je oko 200 ljudi.

2.3 Tijek događanja po danima

Dana 14. rujna 1991.

- Do 8 sati djelatnici i dio opreme Doma zdravlja Križevci (u neposrednoj blizini vojarne) preseljen je u prostor podruma Robne kuće u Križevcima.
- U 8 sati isključena je struja, telefon i uskraćene ostale komunalne usluge vojarni, te započela blokada vojarne (prema gore opisanom scenariju).

⁴⁵ Na punktovima su bile postavljene fizičke prepreke od željeznih križeva ili tetraedra i vreća s pijeskom.

⁴⁶ Pripadnici odreda Narodne zaštite koji su bili zaduženi za čuvanje zapreka i kontroliranje teritorija bili su naoružani s prikupljenim lovačkim puškama.

- Na Radiopostaji Križevci pročitano je u 9 sati poziv pripadnicima vojarne da se predaju.
- U dopodnevnom satima pripadnice Organizacije žena Križevci predvođene Nenom Husinec, obilazile su obitelji časnika (bili su već tjedan dana neprekidno u vojarni) s ciljem uvjeravanja u besmislenost razaranja grada od strane njihovih muževa i očeva. Na razgovor sa zapovjednikom (komandantom) vojarne u Dom JNA otišli su “mirotvorci” Milorad Kovačević, Vlasta Kliček, Boris Čataj i Valentin Puževski.
- U popodnevnom satima dozvoljen je prolaz (kroz blokadu) ženama časnika da dođu do Doma JNA te do glavnog ulaza u vojarnu gdje su se javile svojim muževima.
- Oko 16 sati uspostavljena je induktorska veza između zapovjednika vojarne i predsjednice Kriznog štaba (smješten u podrumskim prostorijama Sekretarijata za Narodnu obranu Križevci. Istovremeno preko razglasa (snage 1000 W) koji je bio lociran u hotelu “Kalnik” (na katu) puštan je do 18 sati redoviti program Radio postaje Križevci.⁴⁷
- U 22 sata započeli su pregovori, 1. sastanak između zapovjednika vojarne Jove Radosavljevića i članova Kriznog štaba.⁴⁸

Dana 15. rujna 1991.

- Iz Siska u jutarnjim satima pristigli pripadnici IDV-a. Smješteni u Policijskoj postaji Križevci.
- U vremenu od 19 do 20.30 sati vođeni su pregovori između predsjednice Kriznog štaba Ivane Sućec-Trakoštanec i zapovjednika vojarne Jove Radosavljevića. Komandant odbija predaju.

⁴⁷ Razglas su postavili operateri veze policije i Centra za motrenje E. Ježovita, A. Beti, Lj. Kos, D. Cikač, D. Zorko. Program je pušten s ciljem točnog informiranja jer su po naređenju višeg zapovjedništva JNA vojnici i časnici u vojarni morali već nekoliko dana uzastopce pratiti satelitski program RTV Beograd. Navedeni operateri pratili su i radiorazgovore vojarne sa skladištem Široko Brezje i Vojnom ekono-mijom Čret.

⁴⁸ Na sastanku je dogovoreno da pripadnici jugoslavenske vojske iz vojarne te pripadnici naših snaga neće otvarati vatru jedni na druge. Do pada vojarne vodit će se pregovori na nekoliko sastanaka.

Dana 16. rujna 1991.

- Oko 1.30 sati zapovjednik vojarne kontaktirao s članovima Kriznog štaba vezano uz događanja u šumi Široko Brezje. Dogovoreno je da se ni s jedne strane ne poduzimaju nikakve radnje dok se ne rasvijetle okolnosti događanja.
- Iz Kriznog štaba u 8 sati putem telefona upućen poziv zapovjedniku da preda vojarnu.
- U 9 sati putem telefona komandant vojarne zatražio prolaz sanitetskog vozila iz vojarne u skladište Široko Brezje. Prolaz je odobren i vozilo je otišlo u skladište.
- Oko 13.10 sati vozač iz sanitetskog vozila predaje se hrvatskoj strani.
- U 21.15 sati oružani incident na punktu kod Šumarije između pripadnika odreda Narodne zaštite i vojnika koji su napustili skladište u Širokom Brezju te se uputili u vojarnu. Poginuli su pripadnici odreda Narodne zaštite Mario Jembrek i Miljenko Klobučar, a teško je ranjen Željko Jericha. Vojnici su se razdvojili. Petero ih je zarobljeno, a 16 vojnika s kapetanom 1. klase Nenadom Mičunovićem probilo se u vojarnu.
- Na zahtjev zapovjednika vojarne od 24 do 1.30 sati u maloj sali hotela “Kalnik” održan sastanak na kojem su nazočili: u ime Kriznog štaba Stjepan Palijan, Božo Štubelj, Željko Perharić, a vojarne potpukovnik Jovo Radosavljević, major Dragan Trbojević i kapetan Siniša Božilović.⁴⁹

Dana 17. rujna 1991.

- U 8 sati zapovjednik vojarne nazvao Krizni štab te uputio prijetnju da će grad biti raketiran iz zrakoplova zbog pada skladišta i ujedno uputio poziv za novi sastanak.
- Oko 9 sati sastali su se ispred Doma JNA u ime Kriznog štaba Božo Štubelj i vojarne Jovo Radosavljević i Nikola Mirić. Dogovoreno vrijeme i uvjeti predaje.

⁴⁹ Na sastanku je J. Radosavljević ponudio predaju skladišta u Širokom Brezju te ekonomiju Čret za sutradan. Predstavnici Kriznog štaba su to odbili, te je dogovoreno da zauzimanje skladišta počne odmah, a zauzimanje ekonomije Čret 17. rujna u 7 sati.

- U vremenu od 13.10 do 14.15 izvršena predaja vojarne. Časnici iz vojarne upućeni su u istražni zatvor u Bjelovaru, a ročni vojnici su smješteni u prostoru križevačke Gimnazije i sljedećeg dana upućeni svojim kućama u SR Jugoslaviju.

4. Skladište oružja i streljiva u Širokom Brezju

Blokada skladišta započela je istovremeno s vojarnom. Skladište je osiguravala straža sastavljena od ročnih vojnika (21 pripadnik) i zapovjednika.⁵⁰ U blokadi su sudjelovali pripadnici ZNG-a iz Križevaca i Vrbovca, policajci iz križevačke postaje, pripadnici IDV iz Siska i pripadnici 4 voda Narodne zaštite.

4.1. Tijek događanja po danima

Dana 14. rujna 1991.

- U dopodnevnom je satima održan sastanak Kriznog štaba vezan uz oslobađanje oružja i streljiva u skladištu Široko Brezje. Nazočni: Ivana Sućec-Trakoštanec, Stjepan Palijan, Božidar Štubelj, Željko Perharić i Željko Topolovec (prešao na stranu naših snaga).

Dana 15. rujna 1991.

- Na sastanku u dopodnevnom satima u selu Reka dogovoreno vrijeme, snage i način oslobađanja skladišta Široko Brezje. Nazočni: Božo Štubelj, Vlado Funtak, Franjo Dretar i Željko Topolovec.⁵¹

⁵⁰ Zapovjednik straže kapetan 1. klase Nenad Mićunović i vojnici bili su iz 411.mpoap.

⁵¹ Plan oslobađanja sadržavao je sljedeće: a) Napad će izvesti pripadnici IDV-a iz Siska, pripadnici ZNG-a iz Križevaca i Vrbovca, b) Odmah po zauzeću skladišta treba izmjestiti naoružanje ovim redoslijedom: pješačko, protuzračne obrane, protuoklopno i protuoklopne mine (ostatak oružja treba ostati u skladištu), c) Za organizaciju odvoza oružja i streljiva bila je zadužena TO na čelu s zapovjednikom Vladom Kolićem, d) Osiguranje prometa i blokadu skladišta osiguravat će križevački policajci iz policijske postaje Križevci, e) Akcija će započeti u 22 sata, f) Za zapovjedno mjesto operacije određene su prostorije Kinološkoga društva Križevci smještene na Ratarni, g) Sam napad će započeti psihološkim pritiskom na pripadnike straže u skladištu putem razglasa kojim će ih se pozivati na predaju.

- Druga grupa operatera veze policije, ojačana preostalim članovima Radio-kluba Križevci, postavila je u 17 sati razglas na kuću u Koprivničkoj ulici (blizu skladišta Široko Brezje) s ciljem pozivanja vojnika na predaju.
- Zapovjednik TO Križevci Vladimir Kolić tijekom popodneva sa svojim stožerom razrađuje plan osiguranja vozila i tehnike i ljudstva za izvlačenje naoružanja, streljiva i opreme iz skladišta te osiguranje razmještaja na području tadašnje općine Križevci.
- U 22 sata započela akcija oslobađanja.⁵² Naše snage susrele su se s nekoliko problema: miniranim skladištem s unutrašnje strane, borbenim oklopnim vozilom naoružanim s trocijevnom protuzraklopnom strojnicom, pripremljenim pješačkim uporištima i stražarskim psima, neposjedovanjem protuoklopnog oružja. Bile su podijeljene u 7 skupina od kojih su dvije nosile napad. Prvom je zapovijedao Božo Drmić, dolazila je s južne strane na glavni ulaz, a drugom Tomislav Jurić koja se približavala objektu sa sjeverne strane.

Kada se skupina Bože Drmića približila objektu na oko 100 metara, on je pozvao zapovjednika straže kapetana 1. klase Nenada Mićunovića da preda objekt. Straža je otvorila vatru na skupinu, u kojoj je Božo Drmić teško ranjen.

Druga skupina koja se približavala sa sjeverne strane prema pomoćnom ulazu "2. kapija" bila je dočekana jakim strojničkom vatrom iz BOV-a. Odgovorili su na vatru pucanjem iz automatskih pušaka i lovačkim naoružanjem (pumpercama). Oko 1.30 sati, BOV je krećući se po skladištu upao u jarak i više nije djelovao, a skupina se mogla povući na početni položaj. Stožer akcije nakon primljene vijesti o ranjavanju Bože Drmića odlučio je da se akcija prekine, a pripadnici postrojbi da se povuku u policijsku postaju Križevci preko južnog kontrolnog punkta.

⁵² Sama akcija tekla je ovako: Taktika se sastojala da se s manjim snagama fingira napad sa zapadnog dijela i time odvuče pozornost stražara, a da se glavni napad izvede s istočne strane. U napadu je sudjelovalo 15 pripadnika ZNG-a iz Vrbovca, 13 pripadnika IDV-a iz Siska, 7 pripadnika ZNG-a i policije iz Križevaca, ostali pripadnici ZNG-a osiguravali su zaštitu, a pripadnici 4. odreda Narodne zaštite osiguravali su sjevernu stranu.

Dana 16. rujna 1991.

- U jutarnjim je satima Krizni štab, na osnovi dobivenih informacija od prebjeglih vojnika sa straže u Širokom Brezju, časnika Iljimi Zejnullaha i dočasnika Milana Zarića, zaključio da je stanje morala i bojeve spremnosti kod ljudstva u Širokom Brezju vrlo slabo. To je potvrdio i prebjegli vojnik Sedail Ajeti pred samo podne.
- Oko 15 sati preko razglasa ponovo je upućen poziv za predaju. Zapovjedniku i vojnicima garantirana je sigurnost prilikom predaje, te da kasnije neće biti poduzimane nikakve sankcije protiv njih s hrvatske strane.
- Ne izdržavši psihološki pritisak (bez komunikacije s vojarnom, opkoljeni, izvršen oružani napad naših snaga, učestali pozivi preko razglasa za predaju, smanjivanje sastava zbog bježanja ročnih vojnika), pripadnici JNA napustili su u večernjim satima skladište Široko Brezje preko istočne strane i uputili se vojarnu "Kalnik" uz željezničku prugu Koprivnica - Križevci. Kod Šumarije su se sukobili s pripadnicima NZ (Više o tome vidi na prethodnoj stranici). Događanja vezana uz punkt kod Šumarije opisana su u opisu događanja vezanim uz oslobađanje vojarne "Kalnik".
- Po saznanju od zarobljenih vojnika kod Šumarije da je skladište napušteno oko 22 sata, u skladište su ušli Željko Topolovec, Vlado Funtak i pripadnik stražarskog osiguranja da bi utvrdili postoji li opasnost od minsko eksplozivnih sredstava kako bi se moglo otpočeti s preuzimanjem naoružanja i opreme.
- U skladište su ušli u 22.15 sati pripadnici IDV-a, pripadnici ZNG-a iz Križevaca i Vrbovca te ga razminirali u jednom dijelu (protutenkovske mine bile su postavljene na putu od ulaznih vrata 'južna strana' do stražare, a bio je i miniran objekt br.13). Iz navedenog objekta uzeli su pješačko naoružanje s kojim su se kvalitetnije naoružali.

- Zapovjednik TO Križevci u 22.30 poslao je prema skladištu pripremljenu skupinu⁵³ sa zadaćom utovara i izvlačenja naoružanja i opreme.

Dana 17. rujna 1991.

- Oko 1.30 izvršeno je razminirivanje skladišta i ostatka prometnice (išla pravcem sjever-jug) te se započelo s utovarom i prebacivanjem naoružanja, streljiva i opreme u vatrogasne domove u Križevcima, Svetom Petru Orehovcu, Miholcu, Kamešnici i Fodrovcu. Završeno je do podnevnih sati. Prilikom otpremanja naoružanja i streljiva, manji dio neovlašteno su prisvojili civili, što je kasnijom operativnom akcijom policije vraćeno. Drugi dio naoružanja i opreme iz sastava TO Križevci predan je mobiliziranoj križevačkoj bojni (bataljuni) ZNG-a. U 11 sati, za odmazdu zbog pada skladišta, Jugoslavensko ratno zrakoplovstvo s 2 zrakoplova napalo je skladište Široko Brezje. Zrakoplovi su ispalili dvije rakete koje su pogodile prostor oko skladišta, a paljboredom iz strojnica po prostoru uz prometnicu Majurec - Križevci.⁵⁴

5. Dom JNA Križevci

Dani od 14. do 17. rujna 1991.godine

- Čitavo vrijeme navedeni objekt je bio okružen od našim snagama. Predajom vojarne 17. rujna, prešao je u naše ruke.

6. Garnizonska vojna ekonomija Čret

Dani od 14. do 17. rujna 1991. godine

- Na vojnoj ekonomiji u vrijeme blokade nalazila su se dva časnika i pet vojnika. Nisu imali nikakav kontakt s vojarnom kroz navedeno vrijeme. Odsječeni i udaljeni od vojarne nisu predstavljali opasnost za naše snage. Predali su se našim snagama 17. rujna 1991.godine u 7 sati.

⁵³ Skupinu je činilo ljudstvo obučeno za rukovanje s viličarima i vožnju kamiona. Uključeno je 9 viličara (7 iz "Čelika" i 2 iz Trgovačkoga poduzeća Križevci), 7 šlepera (iz "Mlinara", "Križevčanke" i Javora) te kamioni privatnih autoprijevoznika Z. Augustinovića, S. Višaka, J. Petrića, V. Kosa, G. Đurina. Skupina je bila pojačana sa 50-tak ljudi za utovar.

⁵⁴ Zrakoplovi su poletjeli sa zračne luke u Banja Luci, a bili su uočeni od središta za osmatranje i javljanje u Bjelovaru.

7. Naoružanje, streljivo i ostala materijalna sredstva

Pripadnici JNA u Garnizonu "Kalnik" Križevci, skladištu naoružanja, streljiva i opreme Široko Brezje, a manje u garnizonskoj ekonomiji Čret i Domu JNA Križevci bili su naoružani bogatim arsenalom oružja i streljiva. Koje su to bile količine, saznajemo iz izjave brigadira Željka Topolovca:⁵⁵ "U križevačkoj vojarni zarobili smo 24 topa T-12 od 100 mm, 18 haubica D-30 od 122 mm iz 288. haubičkog artiljerijskog divizionara virovitičke protuoklopne brigade JNA, devet komada topova B-1 od 76 mm i šest minobacača kalibra 122 mm iz sastava rezervne partizanske brigade, te 12 samohodnih oruđa od 90 mm i šest borbenih oklopnih vozila M-83 od 73. mješovitog protuoklopnog artiljerijskog divizionara koprivničke 73. motorizirane brigade JNA. Uzeli smo i 12 primjeraka protuoklopnih lansirnih oružja sustava POLO 9P-122 i šest ZIS topova kalibra 76 mm posadne bitnice 'R' sastava garnizona Križevci. Zaplijenjeni topovi T-12 i POLO protuoklopni sustavi bili su formacijsko oružje križevačkog 411. mpoap. JNA. Ukupno smo 17. rujna 1991. godine u Križevcima zarobili 93 topnička sredstva JNA. Popisom je utvrđeno da je od topničkog streljiva u naše ruke palo 2880 projektila od 100 mm, 1440 projektila od 122 mm, 900 projektila promjera 76 mm i 720 mina za minobacače 120 mm. projektila od 90 mm bilo je 1620, protuoklopnih raketa 9M14M 504, a raketa 9M14 M-P1 ukupno 252. UZ 36 raketa za laki raketni lanser LNL promjera 128 mm i oko 1200 ZIS projektila kalibra 76 mm, broj topničkog streljiva kojeg smo pronašli u vojnim skladištima kretao se oko 15.000. Uz sve navedeno, iz skladišta Brezje izvezli smo oko 30.000 protuoklopnih mina.

Od ostalih sredstava, zarobljeno je oko 1100 automatskih pušaka ratnog sastava Puka, oko 40 transportnih vozila TAM 150, desetak transportnih vozila TAM 110 i više cisterni, terenskih, sanitetskih i vozila garnizonske radionice ...".⁵⁶

55 Umirovljeni brigadir Željko Topolovec bio je načelnik stožera 411. mješovitog protuoklopnog artiljerijskog puka, sudionik oslobađanja skladišta Široko Brezje, načelnik topništva Operativne grupe Hrvatske vojske "Posavina" 1991. - 1992., zapovjednik 15. Ptrbr Križevci 1992. - 1993., zapovjednik 163 brigade Dubrovnik 1993. - 1994., načelnik Katedre topništva na HVU 1994. - 2001.

56 Najman - Dujić- Posilović, Blokade i osvajanje vojnih objekata JNA u Hrvatskoj, Zagreb, 2004., str. 89. - 90.

Sama količina oružja, streljiva, i ostalih materijalnih sredstava bila je velika, osobito u trenutku kada ga hrvatske snage širom Lijepe naše nisu imale, a imale su kroničnu potrebu za njime. Pomoć u oružju, streljivu i ostalim materijalnim sredstvima slana je u sljedeće gradove i postrojbe:

- a) Sisak (6 topova T-12, 6 haubica 122 mm, po 3 b/k sa vozilima),
- b) Vukovar (9 samohotki M 36 od 90 mm),
- c) Virovitica (3 haubice 122 mm, 3 topa T-12), Bjelovar (3 topa T-12, pješačko naoružanje 'veći broj' s streljivom),
- d) Šibenik (1 top B-1 76 mm),
- e) Grubišno Polje (5 topova T-12, 3 BOV-a s maljutkama, pješačko naoružanje i streljivo),
- f) Dubrovnik (pješačko naoružanje i streljivo),
- g) Vrbovec, Čazma, Novi Marof, Zelina (vraćeno oružje TO),
- h) Podravska Slatina, zagrebačka Dubrava, Novska, Velika Pisanica (pješačko naoružanje i streljivo), Pag (protupješačke mine).⁵⁷

Odvezeno je iz Križevaca u 135 kamiona šlepera.

Koliko dobro je došlo u tom trenutku to naoružanje hrvatskim braniteljima vidi se u izjavi Ivica Debića, jednog od organizatora obrane Grubišnog Polja 1991. gdje je u knjizi Otkos zapisao sljedeće: "Uz oružje, opremu i streljivo iz Virovitice i Križevaca (5 topova T-12, 10 vojnih kamiona i vozila, 3 BOV-a s maljutkama, 12 minobacača, 2 protuavionska mitraljeza, 20 puškomitraljeza, 50 zolja, 17 strijela, 30 osa, 95 automatskih pušaka, 190 poluautomatskih pušaka, 300 vojničkih karabina, veću količinu pješačkog streljiva, tromblona, protupješačkih mina, protutenkovskih mina, topničkih i minobacačkih granata, raketa za ose i maljutke, sredstva veze i druge opreme), postali smo prava oružana snaga."⁵⁸

57 Račlamba bojevih djelovanja na području Križevaca 1991. godine, str. 15.; (op. Đ.Š., navedene količine, oružja, streljiva i ostalih materijalnih sredstava koje su upućene kao pomoć hrvatskim snagama nisu potpune; samo je iz skladišta u Širokom Brezju izvezeno 4.000 tona).

58 Ivica Debić, Ante Delić, Otkos, Bjelovar, 1999., str. 69.

POPIS KRATICA

BOV	- borbeno oklopno vozilo
MUP	- Ministarstvo unutrašnjih poslova
NZ	- Narodna zaštita
HVU	- Hrvatsko vojno učilište
GSOS SFRJ	- Glavni štab oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije
TO	- teritorijalna obrana
VO	- Vojna oblast
mpoap	- mješoviti protuoklopni artiljerijski puk
15mpod	- 15. mješoviti protuoklopni artiljerijski divizion
3/117.	- Treća bojna 117 Koprivničko-križevačke brigade
288hod.	- 288-haubičko-artiljerijski divizion
73mtbr	- 73 mješovito topnička brigada
3/bk	- 3bojeva kompleta
KŠ	- Krizni štab
IDV	- izviđačko-diverzantski vod
RTV Beograd	- Radio-televizija Beograd
ZNG	- Zbor narodne garde
POLO	- protuoklopno oruđe
PZO	- protuzrakoplovno oružje
SO Križevci	- Skupština općine Križevci
TAM	- Tvornica automobila Maribor

Summary

Takeover of 'Kalnik' Barracks and Široko Brezje Storage

Keywords: Križevci, 'Kalnik' barracks, storage Široko Brezje, takeover of military premises, delivery of weapons and ammunition

Takeover of military premises in Križevci in September of 1991 greatly influenced the town itself and the Republic of Croatia.

For Križevci it meant:

- the town and neighbouring area were freed from JNA (Yugoslav National Army) and there were no threats any longer
- psychological effect- citizens saw that JNA was not invincible and took pride in the fact that the barracks in Križevci was among the first to be taken by Croats
- with weapons from the barracks and return of weapons belonging to ex Territorial Defence, Križevci war units were armed (Križevci anti-aircraft defence platoon, 3/117, 15. mpoap)
- Križevci was still in war zone, for in surrounding towns-Koprivnica, Bjelovar, Dugo Selo, Varaždin- there still were located units belonging to 32. Varaždin Corps

For Croatia it meant:

- Weaponry taken from Široko Brezje storage and 'Kalnik' barracks was used to arm the units that were to liberate other barracks, military posts and Varaždin Breg depot under command of 32. Varaždin Corps, but also to arm other Croatian units
- citizens of Križevci set example how to break enemy forces (pressure, negotiations, strategy, sporadic clashes)
- encouraging effect on Croatian Army soldiers and civilians